

Den Midtjyske Strategi for Fremmedsprog

OBS: Forside med billede og grafisk opsætning af strategien kommer efter den politiske godkendelse

1. Introduktion

1.1 Fremtidens kompetencer er også sproglige

Vi lever i dag i en globaliseret verden, hvor især engelsk er blevet en del af mange danskernes hverdag. Andre fremmedsprog fylder mindre i danskernes bevidsthed, og mange har sikkert tænkt tanken: "Hvorfor skal vi overhovedet bruge tid på at lære andre fremmedsprog? Alle taler jo engelsk!" Hvis man tager et kig ud på vores største eksportmarkeder, så er engelskkompetencer dog ikke nogen selvfølge. Hvis man f.eks. spørger tyskerne, er det kun omkring halvdelen som taler engelsk. I Frankrig er tallet kun en tredjedel, og i Spanien er det helt nede på en femtedel. Derudover kunne man nævne store eksportmarkeder såsom det kinesiske og italienske, hvor man ligeledes ikke kommer langt, hvis kufferten udelukkende er pakket med engelske gloser. For en handelsnation som Danmark kan stærke fremmedsprogskompetencer hos medarbejderne være præcis det ekstra parameter, som sikrer, at det midtjyske erhvervsliv står godt i den stigende internationale konkurrence. Tyskland er Danmarks største eksportmarked, og i Dansk Industris analyse fra 2016 svarer mere end to tredjedele af de internationale virksomheder, at de har behov for flere sprogkompetencer i fremtiden. En analyse af fremtidens kompetencebehov i Region Midtjylland har desuden kortlagt, at ca. en tredjedel af Region Midtjyllands virksomheder efterspørger kompetencer inden for tysk.

Begrænsede fremmedsprogskompetencer gør os dog ikke kun fattigere som samfund rent økonomisk. Det gør os i lige så høj grad fattigere ud fra et kulturelt og globalt perspektiv. At have kompetencer inden for fremmedsprog er nemlig mere end blot et formelt værktøj til at kunne kommunikere med en samarbejdspartner. Det er en nødvendig kompetence for at kunne forstå andre samfund, og forhandle på tværs af kulturelle normer og skikke. Vores nyhedsstrømme, medietrends og kulturelle koder importerer vi fra engelsksprogede kilder, da vi forstår dem sprogligt. Dette kan være med til at skabe et afhængighedsforhold til visse kulturer, og samtidig svække vores umiddelbare og dybere forståelse af andre sprog og kulturelle fænomener. Eksempelvis er mandarin og spansk de to mest talte sprog i verden, og manglende kompetencer inden for sprog og tilhørende kulturer, sætter os tilbage som internationalt orienteret videnregion.

Som samfund og som region er det derfor helt afgørende, at vi tør have en mere ambitiøs tilgang til vores sproglige kompetencer. Dette indebærer, at vi ikke stiltiende ser til, i mens færre unge tager sprog som fransk og tysk til sig. Potentialet inden for sprog og sproglige dobbeltkompetencer er stort, og den regionale udviklingsstrategi har således også et udpræget fokus på FN's verdensmål, hvor internationale partnerskaber ses som en forudsætning for at lykkes regionalt.

1.2 Baggrund

Grundlaget for strategien er rapporten *Fremmedsprogenes udfordringer i Region Midtjylland*, som blev udarbejdet af Det Regionale Sprogudvalg nedsat af Rådet for Fremtidens Kompetencer. Fremmedsprogsområdet er analyseret ud fra et omfattende datamateriale med løbende input fra relevante aktører, således at de foreslåede udfordringer og initiativer hviler på et solidt grundlag. Heriblandt er der udarbejdet en analyse af Rambøll Management om unges interesse for sprog.

Den fremtidige koordination skal sikres gennem Rådet for Fremtidens Kompetencer, som varetager opgaverne på samme måde som arbejdet med den midtjyske teknologipagt. Samtidig stiller sprogudvalget sig til rådighed for rådgivning om kommende initiativer samt et årligt monitoreringsmøde for at følge udviklingen i Region Midtjylland.

1.3 Formål

Fremtidens kompetencer er også sproglige, og med lanceringen af Den Midtjyske Sprogstrategi, sætter Region Midtjylland barren højt for det fremtidige arbejde med fremmedsprogene.

Region Midtjylland præsenterer med strategien en række initiativer, som skal få flere til at lære fremmedsprog og flere til at uddanne sig i fremmedsprog. Strategien har to overordnede målsætninger:

1. At skabe sammenhæng på tværs af uddannelseskæden
2. At øge interessen for fremmedsprog blandt unge i Region Midtjylland

Strategien præsenterer et detaljeret billede af udfordringerne, en model for partnerskab samt syv konkrete indsatser. Ambitionen er, at strategien vil føre til nye regionale, lokale og nationale initiativer og drøftelser, som kan være med til at skabe bedre vilkår for fremmedsprogene i Region Midtjylland.

1.4 Fremmedsprogsbarometeret

For at kunne følge udviklingen inden for målsætningerne, opstilles der følgende målbare indikatorer:

1. At skabe sammenhæng på tværs af uddannelseskæden
 - Antal grundskoler der opretter fransk
 - Antal gymnasier der opretter flere fremmedsprogsfag end tysk og engelsk
 - Antal nyuddannede lærere med fremmedsprog som undervisningsfag fra VIA University College
 - Antal nyuddannede kandidater fra Aarhus Universitet med fremmedsprog
 - Antal udviklingsprojekter med NCF-finansiering i Region Midtjylland med partnere fra flere led
 - Antal elever på partnerskaber for små hold i grundskolen
 - Antal elever på partnerskaber for små hold på ungdomsuddannelser
 - Udvikling i sprog lærernes tilfredshed med sprogfagernes vilkår
2. At øge interessen blandt unge for fremmedsprog i Region Midtjylland
 - Antal elever i grundskolen med hhv. tysk, fransk og spansk

- Antal elever på ungdomsuddannelserne med to, tre og flere fremmedsprog
- Antal udviklingsprojekter der kombinerer STEM og sprog
- Antal skole-virksomheds samarbejder med fokus på fremmedsprog
- Udvikling i unges interesse og syn på fremmedsprog, jf. analysen

2. Fremmedsprogenes udfordringer i Region Midtjylland

Den Midtjyske Strategi for Fremmedsprog skal medvirke til at løse de fire hovedudfordringer, som er påpeget af Det Regionale Sprogudvalg.

I forhold til ungdomsuddannelserne skal det bemærkes, at sprogudvalget primært har haft adgang til data fra de gymnasiale ungdomsuddannelser – især STX. Men fremmedsprogenes udfordringer og problemer ift. uddannelseskæden er generelle, så erhvervsuddannelserne rammes ligeledes.

2.1. Et markant fald i søgning til sprogfag på STX

Det kan konkluderes, at der er sket et markant fald i søgningen til sprogfagene på ungdomsuddannelserne. Tendensen startede i 2005 sammenfaldende med gymnasiereformen, hvor antallet af studenter med tre eller flere sprog er faldet fra op mod 40 procent helt ned til fire procent i 2016. Analysen af unges interesse for sprog (foretaget af Rambøll i 2020) viser, at der er en fjerdedel af de adspurgte elever på STX, som ikke havde mulighed for at vælge de fremmedsprog, de gerne ville have.

2.2. Kommende mangel på undervisere til grundskolen og ungdomsuddannelser

Det kan konkluderes, at der uddannes et meget lavt antal tysk- og franskundervisere til grundskolen og ungdomsuddannelserne i Region Midtjylland. I en aftagerundersøgelse lavet af VIA University College i 2017 pegede skoledere i Region Midtjylland på, at tysk er det fag i grundskolen, hvor der forventes den største mangel på undervisere i fremtiden. Desuden er dimensioneringen på kandidatniveau helt nede på to for både fransk og tysk. Kombinationen af et højt aldersgennemsnit og et lavt antal dimittender fra læreruddannelserne giver en stor udfordring ift. en kommende mangel på sproglærere.

2.3 Et begrænset udbud af fransk i grundskolen, på ungdomsuddannelserne og på læreruddannelsen

Analysen fra Det Regional Sprogudvalg viser, at der ikke udbydes fransk i grundskolens 9. klasse i 14 ud af 19 midtjyske kommuner. Udfordringen påvirker resten af fødekæden, hvorfor der på de midtjyske gymnasier kun er mulighed for fransk fortsætter i Aarhus Kommune. Årsagen er blandt andet, at aldersgennemsnittet for fransklærere er højt, hvilket gør at tilbuddet om fransk ofte lukkes i grundskolen, når læreren går på pension. Det franske sprog i Region Midtjylland har derfor i udpræget grad en problemstilling omkring uddannelseskæden. Få grundskoler udbyder fransk, få gymnasier kan oprette fransk, og få lærerstuderende har fransk på adgangsgivende niveau, hvilket gør det vanskeligt at oprette fransk som undervisningsfag i læreruddannelsen. Fransk kunne end ikke oprettes som undervisningsfag på læreruddannelserne fra 2010-2016.

2.4 Manglende muligheder for at opretholde små sprogfag og små sproghold

Det kan konkluderes, at det er en meget stor udfordring at opretholde de små sprogfag og de små sproghold på alle niveauer i uddannelseskæden. Årsagerne er, at der er økonomiske risici forbundet med små sproghold, og derudover presses udbuddet også af gymnasiereformerne fra 2005 og 2017.

3. Partnerskab for fremmedsprog

Hvis det skal lykkes at øge tilgangen og forbedre vilkårene for fremmedsprogene i Region Midtjylland, kræver det et bredt partnerskab, som samler det nationale niveau, det regionale niveau, det kommunale niveau, uddannelsesinstitutionerne, erhvervslivet, arbejdsmarkedets parter og de studerende om en langsigtet strategi. Her vil Region Midtjylland have en proaktiv rolle i forhold til at skabe forpligtende samarbejder mellem niveauerne, som har til formål at fremme en række fælles målsætninger samt bidrage med konkrete tiltag.

Som en del af Den Midtjyske Strategi for Fremmedsprog gøres Det Midtjyske Sprogudvalg permanent som et operationelt partnerskab, hvor strategiens fremdrift vil blive fulgt og evalueret. Sprogudvalget består af repræsentanter fra både uddannelsessystemet, erhvervslivet og offentlige organisationer, hvorfor det er en essentiel aktør i det fremtidige arbejde med fremmedsprogene. Partnerskabet vil skabe sammenhæng til den nationale sprogstrategi og samtidig binde de politiske aktører, erhvervslivet og uddannelsesinstitutionerne tættere sammen, jf. figur 1.

Figur 1: Partnerskabet for fremmedsprog i Region Midtjylland

Det Regionale niveau

Rådet for Fremtidens Kompetencer sikrer kommunikation, koordination og monitorering af den midtjyske sprogindsats. Det Regionale Sprogudvalg fortsætter sit virke ved at mødes til et årligt

statusmøde, hvor der følges op på nedenstående opgaver. Region Midtjylland bistår med sekretariatsbetjening.

- At sikre kobling mellem sprogindsatser og den nationale sprogstrategi
- At forberede kommunikation af sprogindsatser
- At monitorere et nyt fremmedsprogsbarometer
- At sikre fremdrift gennem en årlig afrapportering til Rådet for Fremtidens Kompetencer
- At følge op på policy-anbefalingerne

Det Nationale niveau

Regeringen tog i 2017 initiativ til at etablere det Nationale Center for Fremmedsprog (NCFF). Da der er en række regionale forskelle og styrkepositioner på tværs af de danske regioner, koordineres målsætningerne fra den nationale sprogstrategi med de midtjyske initiativer, så der skabes sammenhæng på tværs af myndigheder. For at sikre den fremtidige koordination, vil NCFF deltage på det årlige møde i sprogudvalget, og Region Midtjylland deltager i følgegruppen for den nationale sprogstrategi.

Det Kommunale niveau

De midtjyske kommuner er afgørende i forhold til at sikre fremmedsprogene på tværs af uddannelseskæden. Fokus er især på at støtte brobygningsaktiviteter samt give inspiration og sparring til udvikling af kommunale indsatser. Derudover vil sprogudvalget tilbyde eksempler på cases og idéer til, hvordan kommunerne kan arbejde med fremmedsprogene. For at sikre den fremtidige koordination og samarbejde om et bredere sprogudbud, vil der fortsat være to midtjyske kommuner med i et årligt møde i sprogudvalget.

Erhvervslivet og de private aktører

Det midtjyske erhvervsliv og arbejdsmarkedsorganisationer er en essentiel del af arbejdet med at forbedre fremmedsprogenes position og status. Det er igennem dialog mellem de offentlige og private aktører, at behovene for de sproglige kompetencer kan synliggøres og dermed være med til at legitimere et øget fokus på disse. Ydermere spiller de en væsentlig rolle over for de unge ift. at italesætte vigtigheden af at kunne tale flere sprog. Her har en række af de midtjyske virksomheder en oplagt rolle i at fungere som sprogambassadører.

4. Indsatser

Nedenstående indsatser er udarbejdet af det regionale sprogudvalg på baggrund af fremmedsprogenes udfordringer i Region Midtjylland.

1. Partnerskab for små sproghold på ungdomsuddannelserne

- Undgå skævvridning i forhold til sprogfag på mindre ungdomsuddannelser

For at sikre en lige mulighed for at studere fremmedsprog på de midtjyske gymnasier, skal det bl.a. undersøges, om gymnasierne kan gå sammen om at oprette sproghold, så man deler udgifterne. Det bør desuden undersøges, hvorledes e-læring kan støtte op omkring sprogundervisningen. Denne anbefaling er af afgørende betydning for at skabe sammenhæng på tværs af uddannelseskæden.

Næste skridt:

Region Midtjylland vil gå i dialog med Danske Gymnasier, Danske Erhvervsskoler- og Gymnasier, elevorganisationerne og Danske Regioner med henblik på et fælles indspil i forhold til justering af gymnasireformen fra 2017. Fremmedsprogene vil desuden være et opmærksomhedspunkt i Region Midtjyllands kommende nye uddannelsespolitik.

I Region Midtjyllands Uddannelsespulje vil der være mulighed for at søge støtte til udviklingsprojekter, som har til formål at skabe partnerskaber for små sproghold på ungdomsuddannelserne.

2. Understøtte partnerskaber for brobygning og fælles sproghold

- Skabe sammenhæng på tværs af uddannelseskæden

Overgangen fra grundskole til ungdomsuddannelse giver ofte problemer for unge med interesse for fremmedsprog. Samtidig kan sprogholdene i udskolingene ofte være meget små på de mindre skoler. Det skal undersøges, om der kan oprettes fælles sproghold i samarbejde mellem grundskoler, så man kan sikre fødekæden for de små sprogfag som f.eks. fransk. Derudover vil der være et særligt fokus på at få elever på erhvervsuddannelserne til at vælge tysk.

Næste skridt:

Region Midtjylland vil gå i dialog med de midtjyske kommuner, ungdomsuddannelserne og læreruddannelserne om et langsigtet samarbejde omkring uddannelseskæden for fremmedsprog. Brobygning i forhold til fremmedsprog vil desuden være et opmærksomhedspunkt i Region Midtjyllands kommende nye uddannelsespolitik.

I Region Midtjyllands Uddannelsespulje vil der være mulighed for at søge støtte til udviklingsprojekter, som har til formål at skabe partnerskaber for brobygning.

3. Fokus på arbejdsstyrkens behov

- Bedre muligheder for efteruddannelse inden for fremmedsprog

For at højne niveauet af fremmedsprogskompetencer i arbejdsstyrken, er der også behov for at styrke efteruddannelsestilbuddene. Når erhvervslivet efterspørger medarbejdere med fremmedsprog som tillægskompetence til andre kernefagligheder, er det vigtigt, at der eksisterer et tids-svarende udbud af voksen- og efteruddannelse inden for fremmedsprog. Indsatser inden for dette tema vil bl.a. tage udgangspunkt i UFM's og NCFF's kortlægning af eksisterende efteruddannelsesmuligheder samt opfølgning på Rådets indsats med fremtidens kompetencer inden for de midtjyske styrkepositioner. Denne indsats skal bidrage til at løfte sprogkompetencerne på alle niveauer i uddannelseskæden, og den er derfor et vigtigt supplement til de tre policy-anbefalinger.

Næste skridt:

Rådet for Fremtidens Kompetencer vil på fremtidige møder forholde sig til de generelle efteruddannelsestilbud i Region Midtjylland, hvor kompetencer inden for fremmedsprog vil være en væsentlig del af drøftelsen. Samtidig skal der undersøges, om der er tilstrækkelige muligheder inden for efter- og videreuddannelse når det kommer til fremmedsprog.

4. Fokus på sprog i den Midtjyske Teknologipagt *- Øge andelen af unge med dobbelte kompetencer*

Det midtjyske erhvervsliv efterspørger unge med dobbelte kompetencer, hvorfor der skal gøres en ekstra indsats for at øge andelen af unge der kombinerer fremmedsprogskompetencer med en anden faglighed. Dette kan være på gymnasialt niveau, hvor eksempelvis de naturvidenskabelige STEM-fag kan ses i en sammenhæng med fremmedsprogene. Derudover er der også en vigtig opgave i at sikre, at de unges fremmedsprogskompetencer fra det gymnasiale niveau vedligeholdes, fastholdes og videreudvikles på de videregående uddannelser. Her er der et stort potentiale i, at eksempelvis ingeniører, økonomer og lignende opnår dobbeltkompetencer med sprog.

Næste skridt:

Der vil fremover være et tema under Teknologipagten som har fokus på sprog, hvor uddannelsesinstitutioner har mulighed at søge støtte til udviklingsprojekter som har fokus på fremmedsprog.

5. Øget viden om unges interesse for fremmedsprog *- Analyser på grundskoler og ungdomsuddannelser*

For at kunne designe meningsfulde indsatser, er det helt centralt at få mere viden om de unges interesse for og syn på fremmedsprog. I den forbindelse fik sprogudvalget udarbejdet en analyse af Rambøll på to grundskoler og to ungdomsuddannelser. Der er dog behov for mere viden på området, hvorfor regionen vil understøtte og tage initiativ til yderligere analyser og undersøgelser.

Næste skridt:

For at følge udviklingen vil Region Midtjylland foretage opfølgende analyse af unges holdning til fremmedsprog. Derudover vil Region Midtjylland bidrage med regionale data til fremtidige analyser igangsat af NCFF.

6. Fremmedsprogsbarometeret *- Årlig monitorering med det regionale sprogudvalg*

Som en del af strategien vedtages det at foretage en årlig monitorering gennem fremmedsprogsbarometeret. Fremmedsprogsbarometeret består af tre dele, som monitorerer hhv. de to delformål samt de fire policy-anbefalinger. Som en del af sprogudvalgets analyse blev der peget på tre centrale strukturelle udfordringer, som det er nødvendigt løbende at følge op på.

- At skabe sammenhæng på tværs af uddannelseskæden
- At øge interessen for fremmedsprog blandt unge i Region Midtjylland
- Policy-anbefalingerne

Næste skridt:

I samarbejde med Sprogudvalget udarbejder Region Midtjylland en status på indikatorerne for fremmedsprog, som vil blive forelagt regionsrådet første gang ultimo 2021.

7. Samarbejde med Central Denmark EU Office (CDEU) *- Fokus på e-læring og virtuel udveksling*

EU Kommissionen har et mål om, at alle EU borgere skal tale mindst to fremmedsprog. Samtidig har analysen af unges interesse for fremmedsprog vist, at udveksling og kommunikation med andre unge kan have positiv indflydelse på interessen for fremmedsprog.

Næste skridt:

Regionsrådet vil primo 2021 få forelagt en ansøgning til Erasmus+ programmet i EU vedrørende sprogkompetencer til godkendelse. Formålet er bl.a. at skabe tværfagligt undervisningsmateriale, som kan kompetenceudvikle og støtte lærerne med nye tilgange, og inddrage virksomheder i undervisningen, så elevernes interesse for sprog bliver stimuleret. Derudover er elev- og lærerudveksling en afgørende del af projektet.

Desuden vil Region Midtjylland fremover støtte op om NCFF's #FremMedSprog samt Den Europæiske Sprogdag, hvor uddannelsesinstitutionerne i regionen inviteres til at være en del af en række initiativer og arrangementer på – og op til – dagen.

5. Policy-anbefalinger

Det Regionale Sprogudvalg vurderer, at mange af fremmedsprogenes udfordringer er strukturelle. Dermed kan udfordringerne ikke løses isoleret på regionalt niveau, hvorfor dialog og samarbejde med de kommunale og nationale niveauer er nødvendige. Det Regionale Sprogudvalg og Rådet for Fremtidens Kompetencer peger på fire strukturelle udfordringer, som regionsrådet i Region Midtjylland arbejder videre med.

Anbefaling 1: Grundskolen og læreruddannelsen

Undersøgelser forudser en kommende mangel på fremmedsprogsundervisere i grundskolen. Da grundskolen er første led i uddannelseskæden, er det af afgørende betydning for det brede arbejde omkring fremmedsprogene i regionen, at der igangsættes initiativer på dette niveau.

Region Midtjylland går derfor i dialog med de midtjyske kommuner og VIA University College om et langsigtet samarbejde omkring uddannelseskæden for fremmedsprog.

Anbefaling 2: Ungdomsuddannelserne

Den seneste gymnasireform fra 2017 har ikke styrket forholdene for fremmedsprog på ungdomsuddannelserne, da de nuværende studieretninger gør det svært for de studerende at prioritere fremmedsprog. Region Midtjylland går derfor i dialog med Danske Gymnasier, Danske Erhvervsskoler- og Gymnasier, elevorganisationerne og Danske Regioner med henblik på et fælles indspil til Undervisningsministeriet. Såfremt det viser sig, at der er tale om strukturelle udfordringer der kræver lovændringer, vil regionsrådsformanden gå i dialog med undervisningsministeren herom.

Anbefaling 3: Sproguddannelser på universitetet

Den nuværende dimensioneringsmodel på universiteterne rammer fremmedsprogsfagene uhenigtsmæssigt hårdt. Da dimensionering er baseret på de seneste års ledighedstal, skuer den bagud og baserer sig på de efterhånden ganske få kandidater som uddannes. En mulighed kunne være, at dimensioneringsmodellen justeres, så der fastsættes en bagatel grænse. Region Midtjylland går i dialog med Aarhus Universitet og Dansk Industri med henblik på et fælles indspil til Uddannelses- og Forskningsministeriet.

Anbefaling 4: Efter- og videreuddannelse

Princippet om livslang læring holder i høj grad også, når det kommer til fremmedsprogene. Sproglige kompetencer skal vedligeholdes og nye færdigheder skal tillæres for at arbejdsstyrken i Region Midtjylland har de rette kompetencer. Region Midtjylland går derfor i dialog med relevante aktører, for at sikre og medvirke til, at der findes tilstrækkelige efter- og videreuddannelses tilbud i regionen.